

Hutsetik 3.789ra

Irene Arrarats

Euskaldunon Egunkaria-ko eta egun Berria-ko euskara arduraduna eta estilo liburuaren zuzendaria

1 990eko abenduaren 6tik 2003ko otsailaren 20ra arte. Egunero, astelehenetan izan ezik, hutsik egin gabe. Hutsaren hurrengo hizkuntza baten bizialdian, baina nahikoa –eta gehiago– argiro eta hizkiro erakusteko egin zitekeela euskaraz ere egunkari noranahiko bat, gure egoera soziolinguistikoa gorabehera, estandarizazioaren bide malkartsuari gogotik lotuz gero. *Euskaldunon Egunkaria*-ren mirari txiki-handia.

Egoera soziolinguistikoa: ezin konta ahala oztopo

Hasierako garai hartan, begien bistakoak ziren halako lantegi bati ekiteko oztopoak, eta begien bistakoa erantzukizuna ere: komunikabideen hizkuntz ereduaren paretsua izaten da, neurri handi batean, batez besteko estandarra, baita mintzaira indartsu normal(izatu)etan ere; kazetariak nola, halatsu hitzun asko, jendaurrean ezer komunikatzekoak direnean, jendaurreko profesionalen estiloari fidaturik erabat; esaterako, halako politikariari *balioan jarri* aditu edo irakurri, eta, ez si eta ez no, haren tankera berean erabiliko du beste hainbatek, dotore antxean ustez... Eta hori hala bada hizkuntza hegemonikoei dagokienez, zer ez da, bada, gertatuko nagusiak hitzun petoak bai baina alfabetatu gabeak dituen hizkuntza batean, eta gazteak, berriz, alfabetatuak bai baina

diglosiak motelduak... Komunikabide jeneralista guztiek dute irakurle multzo askotariko samarra, baina gurean korapilo hori askoz bihurriagoa zen: euskarazko egunkari bakarra, eta hizkuntz maila guztietako irakurleak kontentatu beharra. Hori nahikoa ez, eta, oztopoari oztopo, interferentzia multzo doblea: bi auzo hizkuntza –eta hizkuntz politika– guztiz hedakor, zeinek bere aldera tira eginez euskaldunon mintzoan, bata Hego Euskal Herrian eta bestea Ipar Euskal Herrian, euskararen oso bestelakoak biak ere morfologian eta sintaxian, forma bitasunak eta beste ondorio batzuk ekartzten dituztenak; kaltegarriena, alde batekoak eta bestekoak elkarrengandik urruntzea.

Nahiko lan, beraz, halako hartzaile talde heterogeneo bantentzako eredu orogozatzaile bat osatzen. Eta, gainera, inork ohiturarik ez egunkaria euskaraz leitzeko.

Estandarizazioa 1990ean: ez donk hamaika

Baina, egoera soziolinguistikoa alde batera utzirik, zertan zen corpusaren estandarizazioa Egunkaria abiatu zen hartan? Orduko baliabideekin, nola ekarri geure hizkuntzara mundu osoa? (Horixe egiten baitute kazetek: lehen, egun bateko tartarekin; gaur egun, gertatu ahala kasik).

Orotariko hitz eta kontzeptuak eman behar, zahar nahiz berri, eta hiztegi aldetik nora jo ez genuela ibiltzen ginen maiz: Adorez taldearen *Euskararako Hiztegia*. Oinarrizkoa (1990), Xabier Kintanaren *Hiztegia bi mila* (1980)... UZEIk bazituen gaikako hiztegi batzuk eginak, baina Ibon Sarasolaren *Hauta-lanerako Euskal Hiztegia*-n begiratzetik ez zegoen erdialdeko letretatik aurrera, eta *Orotariko Euskal Hiztegia* ere batzuetarikoa baino ez zen oraindik... eta paperezkoa, jakina; hau da, erdaratik euskararako bidaia egin behar izanez gero, lagun hankamotza.

Beste hainbeste gertatzen zen informazio entziklopedikoari zegokionez: leku izenak, pertsona izenak, artelanen izenburuak, gertaera historikoen izendapenak, zientzia unitateak...

Hizkuntza guztiz estandarizatuan ari denak, gehienetan, ez du pentsatu ere egin behar halakoak nola eman: etorri egiten zaizkio, lehendik mila bider emanak daudenez mila bider aditu eta ikasiak dituenez gero; normalizatu gabeko hizkuntza batean ari denak, aldiz, ekarri egin behar ditu, horretan ahalegin handia eginez, bai berak asmatu, bai erreferentziako lanetan begiraturik, baldin eta halakorik badago... *Elhuyar Hiztegi Entziklopedikoa* 1993an argitaratu zen; *Lur Hiztegi Entziklopedikoa*-ren hamar liburukiak, 1990 eta 1995 bitartean; eta *Harluxet Hiztegi Entziklopedikoa*, berriz, 1995ean, Egunkariarekin berarekin ere banatua.

Lexikoaren eta terminologiaren alorreko gabeziak ez ziren adar baten adarra baino, zeren enborarren ahulezia beste zerbaitetan ikusten baitzen: prosa eredu sendorik ezean

Lexikoaren eta terminologiaren alorreko gabezia horiek guztiak ez ziren adar baten adarra baino, zeren enborarren ahulezia beste zerbaitetan ikusten baitzen –eta ikusten baita oraindik–: prosa ereduan, edo, zehatzago esanda, prosa eredu sendorik ezean. Alde horretatik, argigarria da oso Luis Villasanteren *Euskararen auziaz* liburua; zehazki, pasarte hau (1988: 142. or.):

Euskarak behar du prosa egiteko moldea ongi finkatua eta trenpatua izan. Hau da, segur aski, euskarak duen premia gogorrenetako bat. Hori duen egunean euskara bere bizkar-hezurraz horniturik izanen da. Eta hori ez duen bitartean, tresna alferra izango da, gai ez dena, zeregin askotarako balio ez duena.

Euskara bizia izan dadila: horra gure mintzairaren premietan lehenbizikoa; baina horren hurrengo, prosa egiteko tresna moldaturik edukitzea da, ene ustez, bigarrena.

Horixe zen, bada, panorama Egunkaria argitara ematen hasi baino bi urte lehenago. Prosa egiteko moldea ondo finkatu gabe egonik, kontakizunik sinpleena ere labirinto

galgarria bihur daiteke... batez ere, etengabeko interferentziaz, beste hizkuntza bateko prosa moldeak imitatzen saiatuz gero, tradizioari traizio eginez baina trukean adierazkortasuna edo zehaztasuna handitu gabe. Eta ezin ukatuzkoa zen –eta da– tradizioaren etena, bi aldetatik: batetik, klasikoak –eta, okerragoa dena, klasikoen hizkuntz baliabideak– guztiz arrotzak zaizkie askori, eta, beraz, ez dituzte euskarazkotzat jo ere egiten idazmolde horiek; bestetik, hogeigarren mendeko garbizalekeria sintaktikoak jakinaren gainean eta nahita erauzi ditu euskaratik hainbat baliabide eta aberastasun estilistiko, hizkuntza guztia ia molde baka-rrera errenditzeraino.

Gainera, euskal kazetaritzaren estiloa(k) lantzen ibilitakoen emaitzak ere, urriak ez ezik, ezezagunak ere baziren, neurri handi batean, ia genero eta erregistro guztietan eten baita gure tradizio pizarra.

Guztiak eta bat

Egunkariak oso garbi izan zuen beti euskara batua zela bere adierazpidea, eta hori zela euskaldunentzat berripaper nazional bat egiteko idazmolde egoki bakarra, baina... zer zen euskaldun jendearentzat euskara batua, 90eko hamarkadaren hasiera hartan? Euskaltzaindiak seinalatua zuen bidea, Koldo Mitxeleneri segika, eta idazleak, argitalpen gehienak eta irakaskuntzaren mundua bateratsu zebiltzan bide hartatik; baina, segur aski, ez zen ondo adierazi euskara guztiak kabitzen zirela batuan, eta aurreiritzi asko zabaldu ziren bazterretan, euskalki guztien aberastasun lexikal eta sintaktikoa bere osoan baturatzea eragotzi zutenak. Eta, okerragoa dena, zenbaiten aho-lumetan harrigarriro apartatu ziren norberaren euskalkia eta norberak euskara batutzat jotzen zuena.

Zalantza haien erakusgarri, hona hemen hasierako garai hartako pasadizo bat: Egunkariak hilabete batzuk eginak zituela, Bilboko ordezkarietzako kazetari batek, zeinak oso

ederki idazten baitzuen, Lasarteko erredakziora deitu zuen ea titulu batean *barik* hitza jar zezakeen galdezka... Zorionez, handik gutxira inork ez zuen halakorik galdetuko... edo zoritxarrez, zeren hizkera batean hain zabaldua den hitz bat idazteko beldurrez ibiltzea baino ere okerragoa izan bailiteke hitz gureztat exotikoena aukeratzea ia sistemaz, *lekutako* dotoretasun alegiazko baten atzetik, galdetu ere egin gabe ez nork bere buruari eta ez beste inori.

Eta halaxe iritsi zen, Egunkariara ere, *orotariko euskara*, Koldo Zuazoren hitzetan esateko: «Alta, jubilatuentzako egoitza berri bat eraikitzen ahal da igandean bildu sosagaz». Begi bistakoa da alde ederra dagoela –eta aldea ederrean ere– batuan euskalkiak elkarrengana hurbilduz joan edo hizkerekin halako zikulu saltsak egin. Gaur egun, edozeinek erabiltzen ditu, lasai asko, *adostu*, *jaramon*, *ezarri*, *baliatu* eta abar, eta ia ez gara gogoratu ere egiten zer hizkeratakoak diren. Hauxe zioen Zuazok *Euskararen sendabelarrak* liburuan (2000: 149. or.):

Euskalki guztietako osagarri nagusiak ezagutu behar ditugu, baina ezin ditugu noiznahi eta nonahi bata bestearen ondoren ezarri. Hitz jokoak egiteko, indarra eta adierazgarritasuna bilatzeko, edo beste zenbait helburu lortzeko egoki etor dakiguke bateko eta besteko osagaiak baliatzea, baina beti ere euskalki jakin bat –ahal dela norberarena– oinarri izanda lortuko dugu edertasun, benetakotasun eta zuzentasun handiena.

Oreka lan bihurria da, beraz, batua handik eta hementik aberastea eta, aldi berean, erabateko artifizialkeriei ihes egitea. Ulergarritasunaren alde egiteak, jakina, ahalegin bat eskatzen zion –eskatzen dio– kazetariari: jabetu beharra zeukan euskalki guztietako irakurleentzat ari zela. Baina, era berean, euskararen estandar nazional bat egiteak irakurleari ere eskatzen zion ahaleginik: eskuzabaltasuna, batetik, aldameneko herrikoaren hizkera ere ulertzeko; eta anbizioa, bestetik, bere hizkeran, eta berean bakarrik, bertan goxo ez gelditzeko. Batzuek, *ezantza* zer zen ikasi genuen; beste batzuek, *gasolina* zer zen.

Estilo liburuak: Egunkariarenak eta bost

Egunkariaren sortzaileek eta arduradunek hasiera-hasieratik izan zuten hizkuntzaren kezka: edozerkeriak ez zuen balio, jakina, eta baliabideen urria ezin zen izan zabarkeriaren zuribidea. Idazkera bizia, zehatza eta ulerterraza landu behar zen, noski, nonahiko kazetariak horixe zor baitie irakurleei, eta segituan hasi zen lanean taldetxo bat kazetaren hizkera lantzeko: arazoei erreparatu eta konponbidea eman, irizpideak eta eredu koherente bat finkatu, testu guztiak zuzendu, kazetariekin banaka-banaka idazkera landu... Jose Luis Aranguren *Txiliku*-k eta Beatriz Zabalondok, talde horretan, beren lana egin bakarrik ez: beste hainbati erakutsi ziguten lanean, kazetari, itzultzaile nahiz estilo zuzentzaile. Orobat, *Argia* eman eta eman aritu zen, eta Egunkariak hortxe izan zuen sortzeko eta handituz joateko behar zuen haztegi oparoa.

Lantaldea gazte-gaztea zen eta, salbuespenak salbuespen, eskarmentu handirik gabea: euskaraz ikasia izanik ere, erdal egunkariaren molde, fraseologia eta topiko maiztuak zituen begi-belarrietatik sartuak. Inertzia hari buelta emateko,

eguneroko euskal kazetaritzak helduleku bat behar zuen, jokalekua seinalatuko zuten irizpide landu batzuk, eta 1991ko martxorako egina zegoen gero-
ra etorriko zen estilo liburuaren ernamuina: Koldo Izagirrek eta Josu Landak moldaturiko edizio fotokopiatu bat, hain zuzen. Beste hainbat gomendio eta gogetarekin batean, honela zioen: «Euskara gai da gai guztiak euskaratzeko».

Lan hartan, jadanik zehaztuak zeuden Egunkariaren irizpide oinarritzkoenetako batzuk (gero *Berria*-k ere beretuak):

1991ko martxorako
egina zegoen gerora
etorriko zen estilo
liburuaren ernamuina:
Koldo Izagirrek
eta Josu Landak
moldaturiko edizio
fotokopiatu bat

- Lehenik eta behin, *Euskal Herria*, *Euskadi*, *Euzkadi*, *Hego Euskal Herria*, *Ipar Euskal Herria*, *euskaldun* eta *euskal herritar* terminoen erabilera finkatu zen –eta Euskaltzaindiak 2004ko arau batean *Euskal Herria* terminoari emaniko argibideak bat datoz guztiz Egunkariaren jokabidearekin.
- Garbi adierazi zen Euskal Herri guztia hartu behar zela kontuan hitzak mailegatzeko orduan, ipar eta hego, ulergarritasunaren mesedetan eta eredu nazional baten zerbitzuan:

Mailegura jo behar denean, oso zuhur ibili behar da. Espainoletik hartzeko erraztasun handiagoa izango dugu noski erredakzioan, baina *Egunkaria* nazionala denez, eta euskararen beraren onerako eta mailegua dependentzia bihur ez dadin, frantseseko esprezioarekin parekatu beharko dugu gaztelaniazkoa. Berdinak direnean (*fúnebre*, *funèbre*), ez dugu problemarik izango.

Desberdinak direnean (*control/barrage*, *gol/but*) aztertu egin behar da batak bestearen eremuan nolako edo zenbaterainoko hedadura duen, eta horren arabera aukeratu.

- Estilo arina landu nahi zen, baina sakona; samurra eta pedantekeriarik gabea, baina zehatza eta aberatsa.
- Euskal prentsaren topikorik gogaikarrienak identifikatu, eta tradizioko ordainen alde egin zen, estilo garden baten alde: *-elarik* gisako adizkien gehiegikeria seinalatu, eta esaldi lotura logikoak bultzatu ziren; gerundio faltsuen ordeztukoak proposatu; luzatu behar alferrekoa baztertu (*atzo* erabili, eta ez *atzokoan*; *hasi*, eta ez *hasiera eman*; *Euskal Herrian*, eta ez *Euskal Herri mailan...*); uko egin zitzaion baldintza erabiliz zurrumurruak edo susmoak adierazteari; *berri* hitzaren erabilera *berrienari* aurre egin zitzaion (*beste gol bat*, eta ez *gol berri bat*); *-en* / *-elako seinale* bultzatu zen, eta ez *-enaren* / *-elaren seinale* berrikeria... Eta halako beste makina bat.
- Tituluak ontzeko irizpide garbi batzuk jarri ziren. Informazio hutseko tituluetan, ahalik eta gutxien isildu aditza, eta laguntzaile eta guzti idatziko zen beti; beraz, erabat

baztertu ziren «Bush-ek Madrileko akordioa onartu» eta gisakoak. Erreportajeetarako-eta, gomendatu zen «gure literatura edo zinemagintzako tituluez baliatuz egitea» lerroburuak, irakurleen memoria kulturala sortzen laguntzeko.

- Euskal herritarren euskal abizenak euskarazko grafiaz idatzi behar zirela finkatu zen, baina sinaduretan erabateko askatasuna utzirik, nor bere artikulua nahi bezala izenpetu zezan.
- Euskal Herriko leku izenak ere euskaraz ematea erabaki zen, izendapen ofizialarekin bat etorri nahiz ez. Euskaltzaindiak *Euskal Herriko Udalen Izendegia*-n zehazturiko formak ziren erabiltzekoak.
- Zirilikotik eta arabiar alfabetotik transkribatzeko oinarri batzuk ezarri ziren, eta Txinako, Indiako eta beste hainbat tokitako izenekin nola jokatu erabaki.

Lan labor baina edukiz mardul huraxe erabili zen kazetarietzako hasierako ikastaroetan, eta huraxe bete eta betearazi behar genuen estilo zuzentzaileok. Haren arrastoari segika iritsi zen lehenbiziko estilo liburua, egunkaria argitaratzen hasi eta bi urtera, 1992ko abenduan.¹

Jakina, Egunkariako langileentzat baino ez zen arauemaita, baina oso lagungarria izan zitzaizen beste komunikabide batzuetako kazetariei, argitaratzaileei, unibertsitateko ikasleei eta euskaltegietako irakasleei, besteak beste. Alde horretatik, beroarena kenduta ere lasai esan daiteke mugarri bat izan zela, prentsako euskal prosa lantzeko bidean ez ezik, normalizaziorako landuriko tresnen artean ere.²

Azken batean, hauxe zen estilo liburuaren helburu nagusia: *euskarazko euskaraz* idaztea, kazetaritzarako estilo erakargarri batez. Honela esana dago egileek apailaturiko sarreran:

«Argi, labor eta suedieraz» idatzi behar dela dio Suediako 'Svenska Dagbladet' egunkariaren arau nagusiak. Gurera ekarrita, «argi, labor eta euskaraz» idatzi behar dela aldarrikatuko genuke. Argitasuna eta laburtasuna, kazetariaren dohain nagusiak ditugu, estiloaren gidariak. Euskaraz idaztea, berriz, ez dago hain garbi zer ote den, gure hizkuntzaren egoera berezia dela eta.

Egunkarian, orain batzuek erdarakaden edo kalkoen ehi-za alferrekoa ikusten duten tokian, kazetariaren sormenaren eta estilo pertsonalaren aldeko lana ikusten genuen: prentsak topikoak sortzeko duen erraztasunaren gainetik, esamolde soil eta dotoreagoak lehenetsi beharra. Ohikeria estereotipatuetatik ihesi (*Txikienak izango dira protagonista festetan; Hitzordu bat dute hautetsontziekin...*), irudimena eta idaztearen plazera. Gauzak *normaltasunez* esan beharrean, *normal* esatea.

Egunkariak hiru estilo liburu eman zituen argitara: 1992koaz gain, beste bi bertσιο egin zituen, 1995ean bata eta 2001ean bestea,³ «azalez eta mamiz» berrituak, premietara egokituz joateko eta eskarmentuak erakutsirikoa gehitzeko. Hutsak huts eta hitsak hits, egunkaria eta estilo liburua beti izan ziren bata bestearen ispilu, eta aberasteko eta ikasteko bazka eman zioten elkarri.

Ezin ahaztu dugu ezen, lehen estilo liburua publikatu zenean, Euskaltzaindia artean hasi gabea zela bere arau bilduma argitaratzen, eta bigarrenarekin batera iritsi zela lehenbiziko sorta. Beraz, urte haietan aitzindari lana bete eta proposamen asko egin beharra egokitu zitzaion Egunkariari, kazetaritza eremuan ez ezik, baita lexiko orokorrean eta terminologian, *burujabetza* sintaktikoan –alegia, erdal topiko pedanteei amore ez emateko borrokan, euskarak bat bakarra iraun zezan, eta ez bitan banaturik, eredu zinez nazionalik gabe–, onomastikan, ortotipografian, siglen alorrean eta abarretan ere. Lantegi horretan, erne begiratu zitzaizen beste esparru eta erakunde batzuetan eginiko proposamenei ere, haiengandik ikasi eta, ahal zela, bateratsu joateko: UZEI, Elhuyar, EAEko

Lehen estilo liburua publikatu zenean, Euskaltzaindia artean hasi gabea zen bere arauak argitaratzen. Urte haietan aitzindari lana eta proposamen asko egin beharra egokitu zitzaion Egunkariari

eta Nafarroako administrazioa, hizkuntz ereduari eta idazkuntzari buruz eginiko gogoetak –batez ere, Juan Garziaren *Joskera lantegi* (1997) eta Ibon Sarasolaren *Euskara batuaren ajeak* (1997)–, euskal itzultzaile eta idazleen lanak, *Herria* astekaria, *Argia*, *Aizu*, EITB...

Batzuetan, batez ere terminologiaren aldera makurtzen ari ginenean, kontu handiz ibili behar izan genuen: batasunaren mesedetan aritzeak ezin zuen ahantzarazi kazetaritzako ezaugarrietara egokitu beharra, zeren terminologia, bere hotean, kaltegarria izan bailiteke egunkari jeneralista batean, zehaztasunerako ezinbestekoa ez bada. Honela zioen lehen estilo liburuak:

Dena den, hitz berezitu eta teknikoak erabiltzerakoan, kontuz, pentsatu lehenago ea esamoldea beste modu arruntago batez adieraz ote daitekeen. Adibidez, hiztegi batean ‘dotación’ bilatu eta ‘zuzkidura’ emango digu. ‘Suhiltzaileen zuzkidura berrituko dute Bilbon’ baino hobe da ‘suhiltzaileen hornikuntza’ edo ‘suhiltzaileen tresneria eta ibilgailuak’, edo antzerako zerbait.

Eta, batzuetan, ulergarritasuna ez baizik laburtzeko modukoa izatea gertatu zen funtsezkoa Egunkariak forma bat aukeratu eta beste bat baztertzeko. Esaterako, *Auzitegi Konstituzionala* erabiltzea erabaki zen, eta ez *Konstituzio Auzitegia*, tituluetan eta informazio elementu mugatuetan forma laburtua idatzi ahal izateko: *Konstituzionala*.

Guk asmatu nahiz besteri ikasirik, arian-arian iritsi ziztaizkigun Egunkariaren orrietara hainbat eta hainbat esapide: *diru bereziak* (*fondos reservados, caisse noir*), *aitzinetapa* (*etapa prólogo, prologue*), *telefonoa hartuta eduki* (*tener el teléfono pinchado*), *etxeratze dei* (*toque de queda, couvre-feu*), *izatezko bikotea* (*pareja de hecho, PACS*)... Egunkariaren zenbakiak, *Egunero*-renak eta *Berria*-renak batzen baditugu, hortxe dugu testu masa itzela, esamolde zahar eta berriz betea, euskal corpusen aberasgarri. Euskaltzaindiak, hiztegegileek eta hizkuntzalariek alor guztietako testuak behar dituzte hizkuntzaren egia lekukoen bitartez aztertu eta hura deskribatzen segitzeko, eta horretan Egunkariak eskuzabal jokatu zuen beti, bere

testuak eskura emanaz aztertu nahi zituenari, teknikoki egoki gordeak zituenez gero. Beste hainbeste egiten du *Berria*-k ere, eta hortxe daude haren ekarpenak, beste zenbaitenekin batera, Lexikoaren Behatokiaren Corpusean (Euskaltzaindia) eta Ereduzko Prosa Gaur corpusean (EHU), esaterako.

Munduko berri euskarara ekarri nahian, munduko izendegia izan da estilo liburuen atal finkoetako bat: hortxe bildu izan dira, argitaraturiko hiru bertsoetan, munduko estatu guztiak, kolonia nagusiak, estatus ia independenteko hainbat lurralde eta Europako nazio estatugabe garrantzitsuenak. Herrialde eta hiriburu izenak ez ezik, hizkuntza gutxituetako toponimoak ere behar bezalako begirunez tratatu ziren beti, hizkuntza hegemonikoen aldeko inertziei buru eginez, Euskaltzaindia horiek arautzeko lanari lotu baino lehen ere. Aurreneko urte haietan, estilo liburuan zerbait falta bazen, Elhuyarren *Munduko leku-izenak* zen guretzat erreferentziako lana. Munduko toponimoen euskal formen normalizazioan, Egunkariak lan handia egin zuen munduko leku izenak zabaltzen, nahiz eta jakin arrotzak irudituko zitzaizkiola bati baino gehiagori, eta euskara batuari artifizialkeria leporatzeko aitzakia eman ere bai: *Maroko*, eta ez *Marruekos*; *Eivissa*, eta ez *Ibiza*; *Sardinia*, eta ez *Cerdeña*...

Jakina denez, Koldo Mitxelenak 1968an aurkeztu zuen Arantzazuko txostena, eta Euskaltzaindiak 1994an ekin zion arauak eman eta argitaratzeari. Gaurko begiz ikusiz gero, harriarri irudituko zaio hainbati 90eko hamarraldian nolako gosea zegoen hartarako eskua zuenak oinarritzko kontu batzuk arautu zitzaizkan, baina ez da ahaztu behar kazetarientzat lan gogaikarria zela argitzen ibili behar izatea ea *bait gara* ala *baikara* idatzi behar zuten –eta halako beste hainbat *txikikeria* ezinbesteko–, erabat lotu beharrean elkarriketa bat prestatzeari, kronika bat idazteari edo erreportaje baterako dokumentazioa biltzeari.

Araugintzan aurrera egin eta *Hiztegi Batua* argitaratuz joan ahala –atalka eman baitzuten, harik eta 2000. urtean lehen pasaldiko hitzez osaturiko zerrenda kaleratu zuten arte–,

Egunkaria probaleku ederra izan zen egiaztatzeko Euskaltzaindiaren erabakiak egokiak ziren ala ez hiztegien eta arauen mundu estatistikotik kanpo. Irizpide haien berri zabaltzeko lan handia egin zuen euskarazko kazetak, testuetan akademiaren erabakiak aplikaturik batez ere, baina baita modu esplizituagoan ere, Patxi Petrirenak koordinaturiko *Orri debozinezkoa* atal gogoangarriaren bidez (1994-1995). Euskaltzaindiak gogai-

Araugintzan aurrera
egin eta *Hiztegi
Batua* argitaratuz
joan ahala, Egunkaria
probaleku ederra
izan zen egiaztatzeko
Euskaltzaindiaren
erabakiak egokiak
ziren ala ez

de gintuen irizpide gehien-gehienetan, eta batasunaren mesedetan jardun nahi genuen, kapritxo eta nahikeriarik gabe, baina egin genuen kritikarik ere, eta intsumisio batzuk, hala nola *Europa-ko Batasuna* erabiltzen segitzea, nahiz eta Euskaltzaindiak besterik erabaki (*Europar Batasuna*) ordurako guztiz nagusituriko formari ez ikusi eginez. Era berean, Egunkariaren probalekuak agerian utzi zuen zein zentzugabea zen, batzuetan, *Hiztegi Batua*-n

hobetsiriko formak modu sistematikoan erabiltzea kazetaritza testuetan; esaterako, zein desegokia zen *memento* erabiltzea mendebaldeko kolore nabarmena zuen testu batean, *gura* eta *barik* hitzekin batera, *Hiztegi Batua*-n hobetsirik zegoelako *momentu*-ren aldean, edo zein bitxia gertatzen zen *bertze* baztertuturik *beste* idaztea beti, baita *erran* erabiltzen zen testuetan ere, hobespenei men eginez.

Estandarizazioaren eremu *azalekoetan* aurrera joan ahala –eta ez litzateke justua *eremu axalekoetan* esatea, denak behar baitira: gizakiarentzat ere azala da organorik handiena–, lehenbiziko estilo liburuen helburu estandarizatzailea samurtu egin zen, eta azkeneko argitaraldian modua izan genuen ordu arte gutxiago jorraturiko atal batzuk hobeto janzteko: batez ere, esaldiaren antolamendua eta puntuazioa. Idazkeraren zaina eta muina, gihar narratiboarekin batera.

Gero eta gauza gehiago datorkigu erabakirik gramatika eta hitzen kontuetan; gure erronka idazkera bizia, samurra eta aberatsa (ez korapilatsua) erdiestea da.

Eta horretan zebilela itxi zuten, tankan, Egunkaria.

Azken baina ez hutsen

Bere onena ematen ari zela eman zioten azkena Egunkaria-ri. Jakina da ia hutsetik baina herritarren babes osoz hasi behar izan genuela ostera, baliabide materialei zegokienez. Ez, ordea, idazkera aldetik. Lantalde militante, profesional eta kementsu hark proiektuaren segidaren zerbitzuan jarri zuen hamahiru urtean bilduriko esperientzia guztia. Helburuetako bat: *itxiera* hitzaren maiztasuna erruz handitzea izan zedila bidegabekeria hark euskararen corpusean izaniko ondorio lakar baina bakarra. Eta, hala, *Egunero*-k eta *Berria*-k jaso zuten 2003ko otsailaren 20an eraitsirikoa.

Berria 2003ko ekainaren 21ean lanean hasi eta handik urtebetera ekin genion haren estilo liburua prestatzeari. Egunkariarena epailearen aginduz bahiturik zegoenez, guztiz bestelakoa egin behar zen, bertsio berrituak argitaratzeari utzirik, eta halaxe publikatu zen 2006an *Berria*-rena: premia bertute bihurtu, eta aurrekoen mamia jaso bai baina inoiz baino zabalago landu genuen kazetari estiloa, estandarizazioan emaniko aurrerapausoek bidea zabaltzen baitzuten horretarako, eta formatua aldatu genion, mapak ez ezik informazio gehiago ere eroso eman ahal izateko. 2013an jarri genuen beste mugarri bat: estilo liburua edozeinen esku Interneten, etengabe berriturik, kontsultak eta iradokizunak egiteko aukera eta guzti, sareko idazkerari buruzko atal berri batekin. Estilo liburua digitalizatzeko, funtsezkoa izan zen Pilar Mendibil eta Oskar Angulo Egunkariako beteranoen lana, biek ere garbi ikusi baitzuten hura ez zela lehenetsirikoa lanen zerrendan gerogarrenean atzeratzekoa.

Hogeita bost urteko hari honetan, asmakariak eta asmakariak izan dira, bideak eta desbideak, baina, hizkuntzen aldatu behar etengabe, euskal prentsa nazionala egunetik egunera

saiatu da euskara ahal den gutxiena baina behar den guztia aldatzen, irakurlearenganako errespetuz eta komunikazioaren zerbitzuan. Komunitate kontzeptua hainbeste aipatzen den honetan, inoiz baino argiago dago inurri eta auzo lana dela hizkuntza gutxitu bati estandar bat ematea. Horren emaitzak norberak gozatzekoak dira, eta idazteko teknika eta sormena uztartuz onduriko estilo pertsonalak bezain luze-zabalak. Lantegi horretan, Egunkariak 3.789 zenbaki eman zizkigun, baina konta ahala baino gehiago ale. 🍷

Oharrak

1. Idazketa taldea: Koldo Izagirre, Beatriz Zabalondo, Jose Luis Aranguren *Txiliku*, Josu Landa, Patxi Petrirena, Xabier Mendiguren Elizegi eta Luis Fernandez.
2. Ikus-entzunezkoen hizkerari dagokionez, EITBk *Euskarazko albistegiatarako esku-liburua* argitaratu zuen 1992an bertan, bere hamargarren urteurrenean.
3. Idazketa taldeak: Patxi Petrirena eta Luis Fernandez 1995ekoan, eta Jaione Alberdi, Jose Luis Aranguren, Irene Arrarats, Arkaitz Goikoe-txea, Patxi Petrirena eta Beatriz Zabalondo 2001ekoan.

Bibliografia

- Berria (2006). *Estilo liburua*. Andoain: Berria.
– (2013). *Estilo liburua*. Andoain: Berria. www.berria.eus/estiloliburua
Euskaldunon Egunkaria (1991). *Estilo liburua*. Argitaragabea.
– (1992). *Estilo liburua*. Donostia: Egunkaria bilduma, 1.
– (1995). *Estilo liburua*. Andoain: Egunkaria bilduma, 3.
– (2001). *Estilo liburua*. Andoain: Egunkaria bilduma, 9.
Villasante, Luis (1988). *Euskararen auziaz*. Oñati: Eleizalde bilduma.
Zuazo, Koldo (2000). *Euskararen sendabelarrak*. Zarautz: Alberdania.